

Ս. ԷԶՄԻԱԾՆԻ ՄԱՅՐ ՏԱԺԱՐԸ ԿԴԱՌՆԱ ԱՎԵԼԻ ԳԵՂԵՑԻԿ

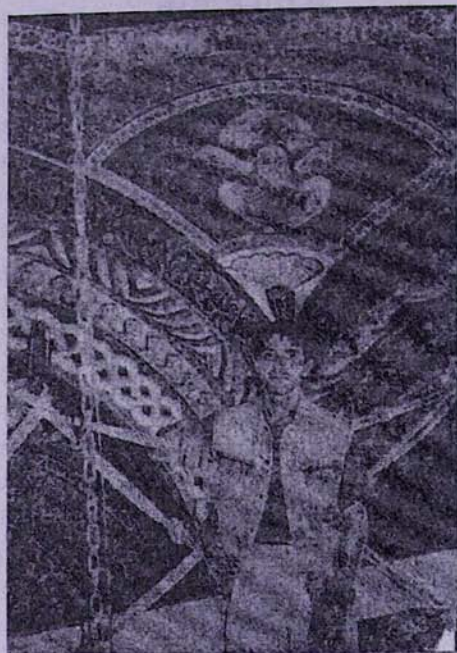
Քրիստոնեությունը Հայաստանում պետական կրոն հռչակելու 1700-ամյակի կապակցությամբ Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի հրամանով Հայաստանի ողջ տարածքով մեկ կատարվում են եկեղեցիների ու վանքերի վերականգնման և վերանորոգման աշխատանքներ: Այդ աշխատանքների մի մասն արդեն իրականացվել են: Ծառ եկեղեցիներ ու վանքեր արդեն ընդունել են իրենց վեճ տեսքը: Այդ մույն տեսքին կարծամանան մաս մյուս վանքերն ու եկեղեցիները, որոնցում շարունակվում են աշխատանքները:

2000 թ. օգոստոսի սկզբին Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ-ի բարձր կարգադրությամբ սկսվեցին Ս. Էջմիածնի Մայր Տաճարի վերանորոգման աշխատանքները (Տաճարի ներսի որմնանկարների մաքրումը), որոնք վստահվեցին Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի թանգարանների փոխտնօրեն, գեղարվեստական խորհրդական, գեղանկարիչ-վերականգնող Անդրանիկ Անտոնյանին: Մայր Տաճարի որմնանկարների ամբողջ տարածքի ներկի շերտը քսան տարվա մոմավառության ծխի պատճառով աղտոտվել էր. առաստաղի և պատերի խոնավությունը քայքայել էր ծեփի ու հիմնաներկի կապակցող շերտը: Հատուկ սուսինձների միջոցով որմնկարների քայքայված հատվածները ամրացվեցին և վերականգնվեցին: Որոշ մասերում կատարվեց ծաղկազարդերի թարմացում յուղաներկով և տեմպերայով:

Ինչպես հայտնի է, Մայր Տաճարի որմնանկարները իսկապես գլուխգործոցներ են, որովհետև արվել են Հովնաթանյան մկարիչների հռչակավոր գեղաստանի ներկայացուցիչների կողմից՝ սկսած 17-18 դդ., Նաղաշ Հովնաթանից, որ շարունակվել, վերականգնվել և պատկերազարդվել է Հովնաթան Հովնաթանյանի կողմից: Վերջինիս վրձնի գործն է Մայր Տաճարի բեմի առաջին մասի մարմարե քարի վրա պատկերված «Տիրամայրը մանկան հետ, 12 առաքյալները և երկու հրեշտակներ» 16 ֆիգուրատիպ գեղանկարչական սրբապատկերները:

Անկախից հիվանդությամբ վարակված որմնանկարների վերանորոգումը կատարվում է սրսկումներով, ախտահանման, չորացման, զմռաման միջոցներով: Տեմպերային, որմնանկարչական և ջրաներկային մասերի շուրջ 80%-ը պահպանված են Տաճարի կենտրոնական զմբեթին, Իջման Սուրբ Սեղանի վերևում՝ թմբուկից մինչև գագաթ: Այս մասում մինչ օրս պահպանվել են Նաղաշ Հովնաթանյանի բնօրինակ ստեղծագործությունները՝ արված ջրային որմնանկարչական տեխնիկայով: Մյուս հատվածներում պահպանված են ջրաներկային որմնանկարների շուրջ կեսը: Որմնանկարների ընդհանուր մակերեսը կազմում է 3000 քմ: Վերանո-

րոգության ընթացքում եմ մասն 35 գեղանկար-սրբապատկերներ՝ իրենց շրջանակներով: Դրանց մեջ կան ոչ միայն Հովնաթանյան գերդաստանի աշխատանքները, այլև Ստեփանոս Լեհացու վրձնի մատկանող երկու մեծադիր կտավներ:

Վերանորոգվում եմ մասն մկրտության ավագանի ճակատային մասի մարմարե սալի վրա պատկերված Մկրտության տեսարանի պատկերը, որի հեղինակն է մկարիչ Անդրանիկ Անտոնյանը, 1982 թ. (հենց ինքն էլ վերականգնում է իր իսկ ստեղծագործությունը): Կեղտից և լաքապատումից մաքրվում է մասն, կենտրոնական խորանի համար, ժողովրդական մկարիչ Գրիգոր Խանջյանի 1991 թ. ստեղծած «Տիրամայրը մանկան հետ գահի վրա» սրբանկարը՝ բերելով այն իր մասկին տեսքին:

Մինչև 20-րդ դ. Մայր Տաճարում կատարված վերականգնողական աշխատանքների մասին տեղեկությունները շատ սուղ են: 1954 թ. Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գևորգ Զ Չորեքչյանի կարգադրությամբ Մայր Տաճարում պրոֆեսոր Լիդիա Դուռնովոյի ղեկավարությամբ սկսվեցին վերանորոգման աշխատանքները, որոնք ավարտվեցին 1955 թ. Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Վազգեն Ա Կաթողիկոսի օրոք: Պրոֆեսոր Լ. Դուռնովոյի կողմից ղեկավարվող 25 հայ մկարիչներից կազմված խումբը կատարեց շատ կարևոր աշխատանք Մայր Տաճարի որմնանկարների վերականգնման գործում: Այդ խումբը վերականգնեց և վերանկարեց որմնանկարների համարյա կեսը:

Մայր Տաճարի որմնակարների վերականգնման աշխատանքները դարձյալ ձեռնարկվեցին Վազգեն Ա Կաթողիկոսի օրոք, 1981-1982 թթ.: Վերանորոգման աշխատանքները ղեկավարում էր վերականգնող-մկարիչ Վարդգես Բաղդասարյանը: Այդ խմբի մեջ էր նաև այն ժամանակ երիտասարդ մկարիչ Անդրանիկ Անտոնյանը:

Մեր Վեհափառ Հայրապետները մշտապես ուշադրություն են հատկացրել բոլոր եկեղեցիների և հատկապես Մայր Տաճարի ներքին և արտաքին տեսքին:

Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը ուշադրությամբ և խստապահանջորեն հետևում է ներկա վերականգնողական գործընթացին: Կաթողիկոսն իր բազմազբաղ ժամանակից կարողանում է պահեր հատկացնել և անձամբ ներկա գտնվել աշխատանքների՝ դիտողություններ և կարգադրություններ կատարելու համար:

Դեռևս 1983-1987 թթ. Տ.Տ. Վազգեն Ա Կաթողիկոսի կողմից Ա. Անոնյանը գործուղվել է վերապատրաստման Մոսկվայի և Լեմինգրադի (Ս. Պետերբուրգի) Վերանորոգման համամիութենական գիտահետազոտական ինստիտուտ: 1993-1996 թթ. նա վերականգնել է Բերիո հայոց թեմի (Սիրիա) Ս. Քառասուն մանկանց եկեղեցու 25 մեծադիր սրբապատկերները, որոնք ներկայումս զարդարում են Հալեպի վերոհիշյալ եկեղեցին և զանաատունը: Նրա վրձնի արդյունք են մոտ 100 սրբապատկերներ, որոնք այսօր զարդարում են Հայաստանի և սփյուռքի եկեղեցիները: Առանձնապես հիշատակելի են Էջմիածնի Ս. Գալանե, Ս. Աստվածածին վանքերի խորանների «Տիրամայրը», Երևանի Ս. Հովհաննես եկեղեցու «Տիրամայրը», Թբիլիսիի Ս. Գևորգ եկեղեցու «Հովհաննես Մկրտիչ», ԱՄՆ-ի Նյու Յորք քաղաքի Ս. Վարդան եկեղեցու «Ս. Հարություն» սրբապատկերները: Նրա աշխատանքները գեղեկացնում են Արցախի, Անգլիայի, Հյուսիսային Կովկասի, Կանադայի և այլ վայրերի հայոց եկեղեցիները:

Ա. Անտոնյանի ղեկավարած վերականգնողական խումբը կազմված է յոթ աշխատողներից, որոնցից երեքը՝ Ռուբեն Խաչատրյանը, Հրանտ Կարախանյանը և Հայկ Մկրտչյանը, գեղանկարիչներ են:

Այսօր արդեն Մայր Տաճարում զգացվում է այն գործի ծավալայնությունը, որը կատարել և կատարում է վերանորոգչական խումբը՝ մասնագետ-վարպետներին հատուկ բարձր պատասխանատվությամբ:

Եռանդուն կերպով շարունակվում են Մայր Տաճարի որմնակարների վերանորոգչական աշխատանքները, որոնք կատարվում են հոգու պարտքի զգացումով և մեծագույն պատասխանատվությամբ: Նոր հազարամյակի և քրիստոնեության պետական կրոն ընդունման 1700-ամյակի տոնակատարությանց օրերին Մայր Տաճարը դարձյալ հավատացյալ այցելուներին կներկայանա իր մախկին փայլով ու շուքով: